

BRUTOVSZKY GABRIELLA

SZÓRAKOZTATÓ FORMÁBAN MEGÍRT
IRODALOMTÖRTÉNETNÉNYEI PÁL:
AZ IRODALOM VISSZAVÁG

Nényei Pál alternatív irodalomtörténetének harmadik része 2019-ben jelent meg, melyre nagyon sokan vártak kifogyhatatlan érdeklődéssel (az első kötet 2015-ben). Az *irodalom visszavág* nem egy megszokott tankönyv vagy amolyan száraz segédanyag, sokkal inkább egy humorral, közvetlenséggel, meghökkentő nyitottsággal és összefüggésekkel teli könyv. A szerző maga is középiskolai tanár, így számos ötlete, továbbgondolása diákjaival való munkájának eredményeképpen született meg. A könyvsorozat témája képlekeny, izgalmas, olyasfajta összefüggéseket látat meg, amit tanárként jómagam is óriási lelkesedéssel és felismeréssel fogadtam. A sorozat elsődleges célközönsége a diákság, azok közül is nem feltétlenül az irodalom iránt fogékony és érdeklődő kamasz. Ugyanakkor elmondható, hogy remek kiegészítő anyagként használható a kötetek bármelyike mind a tanár, mind az irodalom iránt lelkesült diák számára.

Kiknek ajánlja a szerző a könyvét?
(...)

– akiknek piszkos és gyűrött a füzetük – ha el nem vezett már év elején

– akik egyszerűen nem képesek olvasónaplót írni

– akik kizárólag szomszédjukról, illetve a füzetükből másolják a dolgozataikat

– aztán gátlástalanul puskáznak
– akik a „kötelező olvasmány” kifejezés elhangzásakor heveny undort éreznek, és azonnal internetes összefoglalások meg *Kötelezők röviden* című kiadványok után néznek

– akik a memoriterek magolása közben szitkozódnak, és a költő meg a tanár édesanyját emlegetik

– akik olyanokat mondanak, hogy minek foglalkozni olyan dologgal, aminek semmi értelme (...)

A könyvsorozat legnagyobb előnye, hogy az irodalmat nem úgy kezeli, mint egy magasztos, misztifikált dolgot, hanem mint egy bennünket körülvevő, a hétköznapi életet tükröző, igencsak emberszagú jelenséget, mely beleivódik a mindennapjainkba, még akkor is, ha ezt eddig sosem fedeztük volna fel.

„Ha elkezdesz sztorizni (És akkor odajött a csajom anyjának a szeretője, és azt mondta, de ez tök komoly, hogy húzzak el a..., mert rendőrt hív. Én meg erre megfordultam, köptem egyet

a földre, és otthagytam őket. A csajom meg utánam futott, de már későn...), személyedben máris megszületett egy kis epikus. És egy irodalmi művecske. De epikus mű az is, ha viccet mesélünk: *«Pistikét felelteti a tanárnő, de Pistike...»*

Ha elkezdesz lelkizni (Tegnap éjszaka végig rád gondoltam, úgy éreztem magam, mintha forogna velem a világ, fájt a szívem, és nagyon-nagyon hiányoztál!), hopp, lírikus lettél, hiszen a belső világodról, lelked történéseiről vallottál. Levelet írsz gyötrelmeidről? Lírikus vagy.

(...) Bár... tulajdonképpen minden beszélgetés dráma. Hiszen elbeszélő nincs, csak beszélnek, beszélnek a szereplők! Mi, mindannyian. Leültök kávézni és beszélgettek? Az egy élőtársalgási dráma. Szerző nélkül.”

Az *irodalom visszavág* kötetei a 'Tilos az Á kiadó kamaszoknak szóló sorozatában jelentek meg. Nagyjából követik a gimnáziumi tananyagot, csak sokkal részletesebben és hangsúlyeltolódásokkal mesélik el az irodalom történetét. Az eddig megjelent részek témája magába foglalja az irodalomtörténet ókortól a felvilágosodásig tartó periódusát. A kísérletezés egy fő elv a kötetekben. Látunk kortárs művekre, filmekre való utalást, de nem tekint-

hetjük ezt a fajta kortárs kapcsolódást a kötet fő szervezőelvének, hiszen nem egyszer a mítosz, a folklór és az irodalom kapcsolatának kérdéséhez vezet vissza egy-egy témakör.

Sok mindent elárul a kötetről a borítója, mely a Star Wars univerzumát idézi: a főcímből ismerős betűtípus felett a Darth Vaderként ábrázolt rossz tanuló és a Luke Skywalkerként megjelenített szorgalmas diák áll szemben egymással, majd együtt lépnek be a Pokol kapuján, és a harmadik kötetben együtt ülnek Anonymus két karján. A könyv borítóján elhelyezett karika figyelmeztet, hogy csak 14 év fölötti olvasóknak ajánlják a műveket, az olvasóhoz gyakran kiszóló elbeszélő pedig esetenként figyelmezteti a „széplelkű” olvasókat, hogy mely részeket érdemes átugorniuk. Persze aki valóban átugorja ezeket a magyarázatokat, az alighanem lényegi lépéseket hagy ki a magyarázatból.

De hát mi minden derül ki ezekből a könyvekből? Csak egy-két példa...

Az Antigoné kapcsán: „Felnőtt korban szinte kötelező rendszernek és törvénytisztelőnek lenni. Kiállni az iskola értékei mellett. Kiállni a rendszerért, harcolni a cigi ellen, hogy „ez aztán egészségtelen, hagy abba, fiam!” (...)

Miért kell ez, tehetjük föl a kérdést. Miért csinálja – lényegében – ugyanezt Kreón (a világirodalom első „felnőttje”)? Miért okoz neki örömet, hogy Antigonét „szívátja”? Hogy hatalmaskodik vele, és magyarázat nélkül parancsolgat neki? Hogy visszaél hatalmával, tiszteletet követel csak a beosztása miatt, mert király – olyan tiszteletet, amiért nem harcolt meg? Miért kell tisztelni egy tanárt? Csak azért tisztelni, mert tanár?”

A könyv szerint az irodalom alapján többet tudhatunk meg a reggeli merevedésről is. Hiszen ha vagyunk olyan bátrak, és az ügyben a görög mitológiához fordulunk, hamar kiderül, hogy a szerelmi képességeiről is ismert Orion hajnalban volt a legaktívabb, az is előfordult, hogy szatírrá változott.

Hányan gondolkoztunk el azon, hogy lehet párhuzamot vonni Odüsszeusz és Hóféherke között? Vagy Odüsszeusz távollétét a válás modern problémájával összefüggésbe hozni, Télemakhosz központi szerepéből kiindulva.

Továbbá új megvilágításban láthatjuk például Szent Ágostont, Assisi Szent Ferencet, Villont, Boccacciót, Balassi Bálintot és Shakespeare-t. Emellett az olyan fontos témakörök és fogalmak

szemléletes bemutatása sem marad el, mint a rímfajták, rímszerkezetek, a líra, a figura etymologica, a legenda, az epika, de arra is fény derül, hogy mi a kapcsolat a reneszánsz színház és a mackósajt között.

De számos költői eszközt is könnyebben megvilágít a kötet szerzője, hiszen példái hétköznapi beszédhelyzetekből származnak: „bejött egy német”, „a pofa kisodródott a motorjával”, „a 20. század még nem ismerte a légdeszkat”, stb.”

És akkor zárásképpen néhány gondolat a szerző legutóbbi kötetének fülszövegéből:

„Mármint – akkor most mit jegyzeteljek le? Mi lesz a lényeg ebben a könyvben?

Például az, hogy az irodalom nem használati tárgy, nem kulcslyuk a szerző hálósobájába, hogy a művészet nem kinyilatkoztatás, ítékezés vagy megoldás a...

Ez mind nem, de akkor mi igen? Mi az irodalom?

Ha megmondanám, lehet, hogy az a mondás már maga lenne az Irodalom. Úgyhogy inkább gyertek, menjünk a Hit Fényétől az Ész Világosságáig.”

